

Sygn. akt VIII *Pa* 178/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 listopada 2019 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący:	Sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek
Sędziowie:	Teresa Kalinka Grażyna Łazowska (spr.)
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 21 listopada 2019r. w Gliwicach

sprawy z powództwa D. A. (A.), L. P. (P.)

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w J.

o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 22 maja 2019 r. **sygn. akt** VI P 755/17

1) zmienia zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że powództwa oddala;

2) odstępuje od obciążania powodów kosztami procesu.

(-) sędzia Teresa Kalinka (-) sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek. (-) sędzia Grażyna Łazowska (spr.)

„v.s.”

Sygn. akt VIII Pa 178/19

UZASADNIENIE

Powód L. P. w odwołaniu z dnia 13 grudnia 2017 roku domagał się zmiany zaskarżonej decyzji i orzeczenia co do istoty sprawy oraz obciążenia uczestnika kosztami postępowania. Na wypadek nieuznania stanowiska powoda o ubezpieczeniowym charakterze sprawy powód wnosił o zapłatę na rzecz powoda kwoty 10.000 zł tytułem rekompensaty (na rozprawie w dniu 12 marca 2018 roku).

W uzasadnieniu podano, że powód nabył uprawnienia emerytalne i rozwiązał stosunek pracy z pozwaną przed dniem 31 grudnia 2014 roku, jednocześnie będąc uprawnionym do bezpłatnego węgla.

Powód D. A. w odwołaniu z dnia 21 grudnia 2017 roku domagał się zmiany zaskarżonej decyzji i orzeczenia co do istoty sprawy oraz obciążenia uczestnika kosztami sprawy. Na wypadek nieuznania stanowiska powoda o ubezpieczeniowym charakterze sprawy powód wnosił o zapłatę na rzecz powoda kwoty 10.000 zł tytułem rekompensaty (na rozprawie w dniu 12 marca 2018 roku).

W uzasadnieniu podano, że powód nabył uprawnienia emerytalne i rozwiązał stosunek pracy z pozwaną przed dniem 31 grudnia 2014 roku, jednocześnie będąc uprawnionym do bezpłatnego węgla.

Pozwana (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w J. w odpowiedzi na pozwy wniosła o oddalenie odwołań oraz zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 22 maja 2019 roku Sąd Rejonowy w Gliwicach uwzględnił powództwa i orzekł o kosztach procesu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód L. P. w okresie od dnia 10 czerwca 1985 roku do dnia 25 listopada 2014 roku był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w KWK (...) w K., która ostatnio należała do (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w K.. Powód pracował na podstawie umowy o pracę, ostatnio na stanowisku starszy inspektor gospodarki maszynami pod ziemią.

Stosunek pracy powoda ustął na mocy porozumienia stron w związku z przejściem na emeryturę. Decyzjami Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. (z daty 2 grudnia 2014 roku) powód otrzymał emeryturę począwszy od dnia 1 listopada 2014 roku.

Powód D. A. w okresie od dnia 20 czerwca 2005 roku do dnia 27 listopada 2014 roku był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w KWK (...) w K., która ostatnio należała do (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w K.. Powód pracował na podstawie umowy o pracę, ostatnio na stanowisku starszego specjalisty – dyspozytora ds. metanometrii i tępów pod ziemią.

Stosunek pracy powoda ustął na mocy porozumienia stron w związku z przejściem na emeryturę. Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. (z 8 października 2014 roku i 3 grudnia 2014 roku) powód otrzymał emeryturę od dnia 1 września 2014 roku, przy czym wypłatę podjęto od dnia 1 listopada 2014 roku.

Z dniem 1 sierpnia 2014 roku nowym pracodawcą powodów w trybie art. 23¹ k.p. została pozwana spółka w związku z nabyciem w dniu 31 lipca 2014 roku od (...) S.A. w K. zakładu (...). Pozwana spółka przejęła tylko czynnych pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, natomiast byli pracownicy KWK (...) zostali przyporządkowani do Zakładu (...) S.A. w K.. Przez okres jednego roku od daty zbycia KWK (...) pracownicy tej kopalni mieli zachowane dotychczasowe warunki płacowe.

Zarząd (...) S.A. odstąpił od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów od 2015 r. Odbyło się to mocą uchwał zarządu spółki, a to: nr (...) z dnia 30 września 2014 roku (mocą której postanowiono odstąpić od wypłaty w roku 2015) oraz nr (...) z dnia 14 września 2015 roku (mocą której postanowiono odstąpić od wypłaty począwszy od 2016 roku).

Decyzją z dnia 24 listopada 2017 roku pozwana odmówiła przyznania powodowi D. A. rekompensaty z ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Przyczyną odmowy był brak statusu osoby uprawnionej w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy.

Powód D. A. składał u pozwanej deklarację węglową w dniu 21 grudnia 2017 roku w zakresie bezpłatnego węgla emeryckiego za rok 2014 (k. 32-33).

Decyzją z dnia 25 listopada 2017 roku pozwana odmówiła przyznania powodowi L. P. rekompensaty z ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Przyczyną odmowy był brak statusu osoby uprawnionej w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy.

Powód L. P. składał u pozwanej deklarację węglową w dniu 13 listopada 2017 roku w zakresie bezpłatnego węgla emeryckiego za rok 2014 (k. 43).

Sąd Rejonowy uznał, że roszczenie powodów zasługiwało na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Orzekającego sprawa ma charakter sprawy z zakresu prawa pracy zgodnie z art. 476 § 1 k.p.c.

Prawo do deputatu węglowego przyznane zostało pracownikom kopalń na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 roku w sprawie szczególnych przywilejów dla pracowników górnictwa – Karta górnika (Dz.U. z 2013 roku, Nr 2, poz. 13). Wynika ono wprost z § 19 ust. 1 Karty górnika.

W świetle art. 11 ust. 1 i art. 17 ustawy z dnia 2 lutego 1996 roku o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1996 roku, Nr 24, poz. 110) Karta górnika zachowała moc do czasu objęcia pracowników, których jej przepisy dotyczą i w zakresie przedmiotu w nim normowanego – postanowieniami układu zbiorowego pracy lub innymi przepisami prawa pracy. W przypadku emerytów i rencistów zatrudnionych wcześniej w Kopalni (...) od dnia 1 stycznia

2005 roku źródłem prawa do deputatu węglowego było Porozumienie z dnia 20 grudnia

2004 roku zawarte pomiędzy zarządem (...) S.A., a związkami zawodowymi.

Z kolei (...) S.A. z dniem 1 sierpnia 2014 roku przejęła na siebie obowiązek realizacji tego świadczenia jedynie w zakresie uprawnień pracowniczych. Pracownicy KWK (...) nabyli w 2014 roku uprawnienia do bezpłatnego węgla dla emerytów, chociaż źródłem tych uprawnień nie było już Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku, chyba że stosowane posiłkowo. Należy wskazać, że od 1 sierpnia 2014 roku nie miały już zastosowania postanowienia Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku regulujące uprawnienia osób niebędących pracownikami do bezpłatnego węgla, bowiem osoby te nie łączył z pozwaną stosunek pracy. Czym innym jest jednak zdaniem Sądu brak obowiązku wynikającego z umowy przejścia przedsiębiorstwa od braku podstawy prawnej wypłaconych świadczeń. Sąd doszedł do przekonania, że pracownicy KWK (...) którzy w 2014 roku odeszli na emeryturę nabyli w 2014 roku uprawnienia do bezpłatnego węgla dla emerytów, chociaż źródłem tych uprawnień nie było już Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku.

Co istotne, z treści art. 2 ust. 1a ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla utracone uprawnienie do deputatu węglowego dla emerytów mogło wynikać nie tylko z układów zbiorowych pracy, porozumień, ale także innych regulacji, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń. Odstępując, na mocy uchwały zarządu z dnia 30 września 2014 roku, od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów w 2015 roku, pozwana zasięgiem swej regulacji obejmowała zatem także pracowników KWK (...), którym po przejściu na emeryturę faktycznie wypłacała deputat węglowy dla emerytów za 2014 rok. Poza tym w świetle art. 9 § 4 k.p. obowiązujące w pozwanej spółce wewnątrzzakładowe źródła prawa określające prawa do deputatu węglowego dla emerytów nie mogły skutecznie pozbawiać jedynie pracowników KWK (...) ww. świadczenia, bowiem regulacje te mogłyby naruszać zasadę równego traktowania w zatrudnieniu. Przejęcie pracowników KWK (...) spowodowało włączenie ich w strukturę zatrudnienia u pozwanej jako pracodawcy (a to u spółki akcyjnej, a nie tylko w konkretnym oddziale) zatem ocena uprawnień pracowniczych winna być dokonywana wobec struktury pracodawcy. Pozwana nie wykazała podstaw do odmiennego potraktowania również emerytów li tylko byłych pracowników z KWK (...), tym bardziej że postępowanie dowodowe w sprawie wykazało, iż uprawnienia emerytów (...) S.A. (jako spółki) do węgla emeryckiego za 2014 roku były realizowane. Poza sporem jest ocena tej decyzji (mimo odmiennych wniosków stron), jednak istotne – wobec zakresu roszczenia w sprawie – jest ustalenie, czy istniała podstawa tej decyzji w rozumieniu art. 2 ust. 1a ustawy z dnia 12

października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla, jako jedna z przesłanek rekompensaty.

Pracodawca może przy tym określać sytuację pracowniczą w sposób bardziej korzystny niż wynika to z obowiązujących u niego regulacji wewnętrzzakładowych. Wynika to wprost z zasad prawa pracy ale i treści art. 241⁸ § 1 Kodeksu pracy, zgodnie z którym „w okresie jednego roku od dnia przejścia zakładu pracy lub jego części na nowego pracodawcę do pracowników stosuje się postanowienia układu, którym byli objęci przed przejściem zakładu pracy lub jego części na nowego pracodawcę, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej. Postanowienia tego układu stosuje się w brzmieniu obowiązującym w dniu przejścia zakładu pracy lub jego części na nowego pracodawcę. Pracodawca może stosować do tych pracowników korzystniejsze warunki niż wynikające z dotychczasowego układu”.

W sprawie nie jest kwestionowane, że Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku było stosowane wobec emerytów jedynie jako praktyczna regulacja tych kwestii, w szczególności dla potrzeb np. druku deklaracji węglowej. Podstawą wypłaty świadczeń z tytułu bezpłatnego węgla za 2014 roku była w ocenie Sądu decyzja zarządu pozwanej (czego zresztą pozwana nie kwestionowała). Należy wskazać, że na aprobatę zasługuje stanowisko iż stanowi ona inną regulację obowiązującą w przedsiębiorstwie górniczym, która nadto – w zakresie uprawnień do bezpłatnego węgla za rok 2014 – utraciła moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy (o świadczeniu rekompensacyjnym – 24 października 2017 roku) na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń. Przy czym pozwana wskazywała na uchwałę zarządu z dnia 17 października 2014 roku, zaś należy wskazać, że uchwała z dnia 17 października 2014 roku złożona do akt sprawy w dniu 15 maja 2019 roku poprzedzona jest ustaleniami zarządu w dniu 13 maja 2014 roku oraz wnioskiem z dnia 9 października 2014 roku. Tymczasem nie pomijając uchwały nr 483/ (...) z dnia 30 września 2014 roku, należy zauważyć, że może i uchwała z dnia 17 października 2014 roku stanowiła faktyczną decyzję o uruchomieniu wypłat za 2014 roku jednak o bycie prawa do bezpłatnego węgla emeryckiego za rok 2015 zdecydowała uchwała właśnie z 30 września 2014 roku, mocą której odstąpiono od realizacji prawa za rok 2015 (co a contrario potwierdza uprawnienie za rok 2014).

Przedmiotu niniejszej sprawy nie stanowiła ocena czy do wypłaty przedmiotowego deputatu doszło w słusznie czy też nie. Okolicznością niesporną był natomiast fakt, iż ów deputat został w rzeczywistości wypłacony. Jako, że – co przyznane zostało przez stronę pozwaną – w rzeczywistości doszło do wypłaty deputatu węglowego w 2014 roku, to, jak nakazują przyjąć względy logiki i doświadczenia życiowego – wypłata środków finansowych stanowiących deputat za bezpłatny węgiel emerycki musiała zostać w przedsiębiorstwie pozwanej poparta oficjalną decyzją bądź zarządzeniem.

Co istotne także, z treści art. 2 ust. 1a ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla utracone uprawnienie do deputatu węglowego dla emerytów mogło wynikać nie tylko z układów zbiorowych pracy, porozumień, ale także innych regulacji, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń. Odstępując, na mocy uchwały zarządu z dnia 30 września 2014 roku, od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów w 2015 roku (a więc nie wcześniej), pozwana dała wyraz istnieniu owej regulacji od której stosowania właśnie odstąpiono. P. dowodowe nie dało podstaw do innej wykładni treści uchwały nr 483/ (...). Mocą § 1 pkt 2 uchwały nr 483/ (...) Zarządu (...) S.A. z dnia 30 września 2014 roku, odstąpiono od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów w rok 2015. W treści uchwały wprost zostało wskazane, że zarząd „odstępuje od wypłaty deputatu węglowego”. Taki brzmiący zapis prowadzi do konkluzji, iż w dacie podejmowania przedmiotowej uchwały pozwana posiadała regulację na mocy której dochodziło do wypłaty deputatu, albowiem odstąpić można jedynie od istniejących regulacji.

W świetle art. 9 § 4 k.p. i uchwały (...) należy stwierdzić, że pozbawienie prawa do bezpłatnego węgla emeryckiego nastąpiło w 2015 roku (i dalej na mocy kolejnej uchwały), zatem za rok 2014 brak było podstaw do odstąpienia od tego prawa.

Powodom jako pracownikom KWK (...) nie można było li tylko z tego powodu (wykonywania uprzednio pracy w tej kopalni) odmówić prawa do węgla emeryckiego wobec zasady równego traktowania w zatrudnieniu u pozwanej.

Pozostałe przesłanki świadczenia rekompensacyjnego również zostały przez każdego z powodów spełnione. Dla spełnienia prawa do świadczenia rekompensacyjnego istotne jest uprawnienie do bezpłatnego węgla emeryckiego za rok 2014 a nie faktyczne pobranie tego świadczenia (czy wystąpienie z wnioskiem o świadczenie). Wynika to z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971), który za osoby uprawnione do tego świadczenia traktuje między innymi emeryta i rencistę mających ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy i pobierających to świadczenie, uprawnionych w trakcie pobierania świadczenia z tytułu emerytury lub renty do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Wskazana ustawa z dnia 12 października 2017 roku, , która weszła w życie w dniu 24 października 2017 roku, regulowała realizację realizacja przez przedsiębiorstwa górnicze świadczeń rekompensacyjnych z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (art. 1 ustawy). Za osoby uprawnione do tego świadczenia ustawa traktuje dwie kategorie osób (art. 2 ust. 1 lit a, b):

1) emeryta i rencistę mających ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy i pobierających to świadczenie, uprawnionych w trakcie pobierania świadczenia z tytułu emerytury lub renty do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń,

2) wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po osobie powyżej wymienionej.

Wysokość rekompensaty wynosi 10.000 zł. Rekompensata jest wypłacana jednorazowo przez właściwe przedsiębiorstwo wypłacające przekazem pocztowym, przelewem na rachunek bankowy albo rachunek prowadzony w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, wskazany we wniosku o wypłatę rekompensaty. W przypadku śmierci osoby uprawnionej, która złożyła wniosek o wypłatę rekompensaty, należną jej rekompensatę wypłaca się w częściach równych wdowom, wdowcom i sierotom mającym ustalone prawo do renty rodzinnej po osobie uprawnionej. Roszczenie o świadczenie z tytułu wypłaty rekompensaty wygasa po upływie 12 miesięcy od dnia złożenia wniosku o wypłatę rekompensaty (art. 4 ustawy). Wniosek o wypłatę rekompensaty osoba uprawniona składa do właściwego przedsiębiorstwa wypłacającego w terminie do 21 dni od dnia wejścia w życie ustawy (art. 5 ust. 1 ustawy).

Przedsiębiorstwo wypłacające odmawia w formie pisemnej, z podaniem przyczyny odmowy, wypłaty rekompensaty, jeżeli wniosek złożyła osoba nieuprawniona (art. 5 ust. 9 ustawy), Od odmowy, o której mowa w ust. 9, przysługuje odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych w terminie 14 dni od dnia otrzymania odmowy (art. 5 ust. 10 ustawy).

Rekompensaty są finansowane z dotacji celowej przyznawanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki złożami kopalin (art. 6 ust. 1 ustawy). Za przedsiębiorstwo wypłacające ustawa rozumie:

1) przedsiębiorstwo, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 roku o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (Dz. U. z 2017 roku, poz. 1327 i 1566) – w przypadku osób uprawnionych ze zlikwidowanych przedsiębiorstw górniczych lub przedsiębiorstw górniczych, które zaprzestały wydobycia węgla kamiennego na podstawie koncesji przed dniem wejścia w życie ustawy,

2) przedsiębiorstwo górnicze – w przypadku osób uprawnionych z przedsiębiorstw górniczych, które w dniu wejścia w życie ustawy prowadzą wydobycie węgla kamiennego na podstawie koncesji.

Jak wynika z cytowanej ustawy osobą uprawnioną do rekompensaty z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla jest emeryt lub rencista, który nie tylko miał ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, ale również pobierał świadczenie z tego tytułu. Osobie takiej przysługiwało również, na podstawie przepisów wewnętrznie obowiązujących w przedsiębiorstwie górnictwym, prawo do bezpłatnego węgla, które trwale utracił przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Ponadto osobą uprawnioną jest wdowa, wdowiec i sieroty mające ustawowe prawo do renty rodzinnej po osobie uprawnionej, tak jak to było określone w zakładowych układach zbiorowych pracy i porozumieniach z nimi związanych.

Mając na uwadze powyższe Sąd Rejonowy wskazał, że powód spełniał przesłanki do przyznania mu świadczenia rekompensacyjnego określonego w ustawie o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Jak wskazano powyżej powodowie rozwiązani stosunek pracy z pozwaną w 2014 roku i faktycznie za ten rok pobrali emeryturę. Mając ustalone prawo do emerytury i pobierając emeryturę powodowie byli uprawnieni do ekwiwalentu pieniężnego za bezpłatny węgiel na podstawie regulacji, która utraciła moc przed dniem wejścia w życie ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (wypowiedziana uchwałą nr 483/ (...) z dnia 30 września 2014 za rok 2015).

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na rzecz każdego z powodów na mocy art. 98 § 1 kpc oraz po myśli § 9 ust. 1 pkt 2 w związku z § 2 ust. 4 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018 roku, poz. 1804).

Opłatę sądową ustalono jako po 5% wartości przedmiotu sporu i jej pobranie nakazano w myśl art. 113 ust. 1 z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2018 roku, poz. 300).

Pozwana wniosła apelację, domagając się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych.

Pozwana zarzuciła naruszenie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971) poprzez nieprawidłową wykładnię i przyjęcie, że powodowi przysługuje rekompensata mimo, że do końca 2014 roku nie pobrał on ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla oraz brakiem postanowień układu zbiorowego pracy, porozumienia lub innych regulacji obowiązujących u pozwanej, które stanowiłyby podstawę wypłaty bezpłatnego węgla dla emerytów w 2014 roku, a które utraciłyby moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Powód D. A. wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Należy podkreślić, co mocno zaakcentował Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów (zasadzie prawnej, z dnia 23 marca 1999 roku, w sprawie III CZP 59/98), że ustalenia sądu pierwszej instancji nie są dla sądu drugiej instancji wiążące, zatem obowiązek dokonywania ustaleń istnieje niezależnie od tego, czy wnoszący apelację podniósł zarzut dokonania wadliwych ustaleń faktycznych lub ich braku. Dokonanie przez sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych umożliwia temu sądowi, stając się zarazem jego obowiązkiem, ustalenie podstawy prawnej wyroku, a więc dobór właściwego przepisu prawa materialnego, jego wykładnię oraz podjęcie aktu subsumcji. Innymi słowy, sąd II instancji, bez względu na stanowisko stron oraz zakres zarzutów, powinien zastosować właściwe przepisy prawa materialnego, a więc także usunąć ewentualne błędy prawne sądu pierwszej instancji, niezależnie od tego, czy zostały one wytknięte w apelacji. Jest jasne, że nienaprawienie tych błędów byłoby równoznaczne ze świadomym ich powieleniem w postępowaniu rozpoznawczym na wyższym szczeblu instancji, czego – zważywszy na istotę wymiaru sprawiedliwości i cele postępowania odwoławczego – nie można zaakceptować.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. a) ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971) – zwanej dalej ustawą – osobą uprawnioną do rekompensaty jest:

- a) emeryt (rencista) mający ustalone prawo do emerytury (renty z tytułu niezdolności do pracy), i pobierający to świadczenie,
- b) emeryt (rencista) uprawniony w trakcie pobierania emerytury (renty) do bezpłatnego węgla na podstawie układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym,
- c) emeryt (rencista), który został pozbawiony prawa do bezpłatnego węgla, bowiem układy zbiorowe pracy, porozumienia lub inne regulacje utraciły moc przed dniem 24 października 2017 roku (dzień następujący po dniu wejścia w życie ustawy), na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Bezsporna jest okoliczność, że powodowie mają ustalone prawa do emerytury, które pobierają od 2014 roku. W 2015 roku pozwana wypłaciła powodom ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2014 rok tj. za okres po rozwiązaniu stosunku pracy i uzyskaniu statusu emerytów. (...) Spółka Akcyjna w K. odstąpiła od realizacji prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób (załącznik nr 14 do porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku) ze skutkiem na dzień 31 grudnia 2014 roku.

Istota sporu sprowadzała się do ustalenia, czy powodowie, będąc emerytami, posiadali prawo do bezpłatnego węgla (tzw. deputatu węglowego) na podstawie układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących u pozwanej, które utraciły moc przed dniem 24 października 2017 roku, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Powodowie podali, że będąc emerytami posiadali prawo do bezpłatnego węgla na podstawie załącznika nr 14 do porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku zawartego pomiędzy zarządem (...) Spółki Akcyjnej w K. a organizacjami związków zawodowych (załącznik dotyczył prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób). Pozwana oraz Sąd Rejonowy stanęły na stanowisku, że w stosunku do pracowników z KWK (...) w K., którzy nabyli prawo do emerytury po dniu 1 sierpnia 2014 roku (data przejścia pracowników (...) Spółki Akcyjnej w K. przez pozwaną w związku z nabyciem kopalni – art. 23¹ k.p.) nie mają zastosowania przepisy porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku.

Należy uznać, że wyżej zaprezentowane stanowisko przez pozwaną i Sąd Rejonowy zasługuje na uwzględnienie. Należy przypomnieć, że na podstawie art. 241⁸ § 1 k.p. powodom przysługiwały wszelkie pracownicze uprawnienia przewidziane w porozumieniu z dnia 20 grudnia 2004 roku, ale do końca trwania stosunku pracy. Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku nie ma zastosowania do uprawnień powodów do bezpłatnego węgla po przejściu pracownika na emeryturę. Norma prawna zawarta w art. 241⁸ § 3 k.p. nie ma zastosowania, ponieważ reguluje ona sytuację, w której nowy pracodawca, przejmując zakład pracy oprócz pracowników, przejmuje także inne osoby np. emerytów, tj. kiedy w dacie przejścia zakładu przejmowane są także obowiązki względem emerytów. W niniejszej sprawie powodowie zostali przejęci, będąc pracownikami, i do nich ma zastosowanie wyłącznie art. 241⁸ § 1 k.p.

Należy zwrócić uwagę, że art. 241⁸ § 1 k.p. wprowadza zasadę, że w okresie roku od przejścia zakładu na nowego pracodawcę do pracowników stosuje się postanowienia układu, którym byli objęci przed przejściem zakładu pracy na nowego pracodawcę. Norma prawna zawarta w art. 241⁸ § 1 k.p. stanowi jedynie o stosowaniu dotychczasowego układu do pracowników, czyli do zakończenia stosunku pracy. Uregulowanie to nie dotyczy okresu po zakończeniu stosunku pracy. Wypowiedzenie układu zbiorowego pracy (porozumienia) przez poprzedniego pracodawcę po przejściu pracowników do nowego pracodawcy, pozostaje bez znaczenia dla stosowania układu do przejętych pracowników przez nowego pracodawcę, albowiem art. 241⁸ § 1 zdanie 2 k.p. stanowi, że postanowienia tego układu stosuje się w brzmieniu obowiązującym w dniu przejścia zakładu pracy lub jego części na nowego pracodawcę. W związku z

tym wypowiedzenie przez (...) Spółkę Akcyjną w K. prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób (załącznik nr 14 do porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku) – ze skutkiem na dzień 31 grudnia 2014 roku – nie miało wpływu na sytuację prawną powodów. Na aprobatę zasługuje stanowisko pozwanej, zgodnie z którym nie mogła wypowiedzieć porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku, bowiem nie była jego stroną.

Na rozprawie apelacyjnej dnia 1 kwietnia 2019 roku, w sprawie VIII Pa 15/19, pełnomocnik pozwanej podała, że w pozwanej spółce ani nie obowiązuje układ zbiorowy pracy, ani inna jednolita regulacja normująca prawa i obowiązki pracowników oraz uprawnienia emerytów (rencistów). W poszczególnych kopalniach należących do pozwanej spółki obowiązują dawne regulacje kształtujące sytuację prawną pracowników, emerytów, rencistów, to jest sprzed powstania pozwanej spółki. W KWK (...) w K. wobec pracowników zastosowanie ma porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku; natomiast w stosunku do pracowników, którzy nabyli prawo do emerytury po dniu 1 sierpnia 2014 roku brak jest jakichkolwiek regulacji prawnych, w tym normujących uprawnienia do bezpłatnego węgla. Pełnomocnik pozwanej wyjaśniła, że pracownikom KWK (...) w K., którzy nabyli prawo do emerytury w okresie od dnia 2 sierpnia do dnia 31 grudnia 2014 roku wypłacono ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla. Pozwana nie była świadoma, że wobec tych osób nie stosuje się porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku. Pozwana ze spraw sądowych, w tym ze sprawy apelacyjnej zawisłej przed Sądem Okręgowym w Gliwicach (sygn. akt. VIII Pa 144/16) powzięła wiedzę, że wobec byłych pracowników KWK (...) w K. nie stosuje się porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku (k.120). Pełnomocnik pozwanej dodała, że na podstawie jednorazowej uchwały zarządu z maja 2014 roku zdecydowano o wypłacie emerytom i rencistom (byłym pracownikom zakładów należących do pozwanej) ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy za 2014 rok w październiku 2014 roku (k.122). Uchwała stanowiła regulację prawną w zakresie uprawnienia do deputatu węglowego dla emerytów (rencistów), która nie utraciła bytu wskutek zawartego porozumienia lub dokonanego wypowiedzenia, bowiem była aktem zarządu pozwanej regulującym prawo do deputatu na dany rok.

Uchwałą zarządu pozwanej z dnia 30 września 2014 roku, pozwana odstąpiła od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów w 2015 roku. Należy zauważyć, że uchwała nie pozbawiała emerytów (rencistów) uprawnienia do bezpłatnego węgla na stałe, a jedynie zawieszała to uprawnienie w 2015 roku. Istotne jest to, że uchwała mogła odnieść skutek prawny w tych jednostkach organizacyjnych wchodzących w skład pozwanej, w których obowiązywały regulacje przyznające emerytom (rencistom) prawo do deputatu węglowego. W KWK (...) w K. nie obowiązywały regulacje, które przyznawałyby prawo do deputatu węglowego byłym pracownikom, którzy nabyli prawo do emerytury (renty) po dniu 1 sierpnia 2014 roku.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy wskazuje, że nie zostały spełnione łącznie wszystkie przesłanki nabycia rekompensaty, o których stanowi art. 2 ust. 1) lit. a) ustawy. Powodowie, uzyskując status emerytów, nie posiadali uprawnienia do bezpłatnego węgla na podstawie regulacji (np. układu zbiorowego pracy, porozumienia, innej regulacji), która utraciła moc na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń. Powodowie jako emeryci otrzymali ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2014 rok na podstawie jednostronnej i autonomicznej decyzji zarządu. Pozwana miała prawo przyznać swoim byłym pracownikom prawo do deputatu węglowego i ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy za 2014 rok, bowiem pracodawca ma uprawnienie do korzystniejszego uregulowania świadczeń niż wynikającego z przepisów prawa pracy – art. 18 § 2 k.p. a contrario. Nie można jednak twierdzić, że jest to inna regulacja obowiązująca w przedsiębiorstwie górniczym, która utraciła moc przed dniem 24 października 2017 roku (dzień następujący po dniu wejścia w życie ustawy), na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń. Wypłata dokonana powodom z tytułu ekwiwalentu za deputat węglowy za 2014 rok, kiedy nabyli już oni status emerytów, była dokonana na podstawie jednostronnych i jednorazowych decyzji zarządu pozwanej. Nie skutkowało to powstaniem roszczenia powodów o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego z tytułu deputatu węglowego emeryckiego za kolejne lata. Zatem nie była to regulacja, która wymagała wypowiedzenia lub porozumienia celem odstąpienia od jej stosowania – jak wymaga tego przepis art. 2 lit. a) ustawy.

Na marginesie należy wskazać, że nie można zgodzić się z twierdzeniem Sądu Rejonowego, że uchwała zarządu pozwanej o odstąpieniu od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów w 2015 roku obejmowała także

zakład – KWK (...) w K.. Uchwała ta nie mogła dotyczyć zakładu, w którym nie obowiązywała regulacja uprawniająca emerytów i rencistów do bezpłatnego węgla w 2015 roku.

Skoro powodowie nie spełniali przesłanek, o których stanowi art. 2 ust. 1 lit. a) ustawy, to na mocy art. 386 § 1 k.p.c. należało zmienić zaskarżony wyrok i oddalić powództwa.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd uznał, że skomplikowany prawny charakter sprawy przemawia za przyjęciem, iż w sprawie zachodzą szczególne okoliczności sprzeciwiające się obciążeniu powodów kosztami procesu.

(-) Sędzia Teresa Kalinka (-) Sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek (-) Sędzia Grażyna Łazowska

Zdanie odrębne

sędzi SO Grażyny Łazowskiej

do wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach

z dnia 21 listopada 2019 r., sygn. akt VIII Pa 178/19

Na podstawie art. 324 §2 kpc zgłaszam zdanie odrębne do wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z 4 lipca 2019r. w sprawie o sygn. VIII Pa 222/18, ponieważ uważam, że powodowie są osobami uprawnionymi do świadczenia rekompensacyjnego w świetle uregulowań ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017r.1971) i podzielałam w tym zakresie stanowisko Sądu pierwszej instancji.

Po myśli art. 2 ust. 1 lit.a ww. ustawy osoba uprawniona do świadczenia rekompensacyjnego to emeryt, mający ustalone prawo do emerytury i pobierający to świadczenie, uprawniony do bezpłatnego węgla w trakcie pobierania świadczenia z tytułu emerytury na podstawie postanowień układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górnictwym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

W mojej ocenie powodowie spełniają wszystkie wyżej wymienione przesłanki, a zatem słusznie Sąd pierwszej instancji przyznał im prawo do świadczenia rekompensacyjnego.

Z ustaleń faktycznych w sprawie wynika, że powodowie D. A. od 2005r., powód L. P. od 1985r. byli pracownikami (...) SA w K. i świadczyli pracę w KWK (...) w K..

W (...) SA obowiązywało Porozumienie zawarte w dniu 20 grudnia 2004r. pomiędzy zakładem pracy a organizacjami związków zawodowych, na mocy którego byli pracownicy, których stosunek pracy ustał w związku z nabyciem prawa do emerytury, posiadali prawo do bezpłatnego węgla (tzw. deputat węglowy) w naturze lub w ekwiwalencie pieniężnym. Z dniem 1 lipca 2014r. pracodawcą powodów została pozwana w związku z nabyciem KWK (...) od (...) SA.

Stosunek pracy powoda D. A. został rozwiązany w dniu 27 listopada 2014r., powoda L. P. z dniem 25 listopada 2014r. Rozwiązania umów o pracę nastąpiły w związku z przejściem na emeryturę, którą powodowie pobierali od daty zwolnienia.

Powodowie po przejściu na emeryturę nie wnosili o wypłatę ekwiwalentu za węgiel. Wiadomym Sądowi z urzędu jest, że pozwana zrealizowała emerycki deputat węglowy za 2014r. wobec wszystkich pracowników KWK (...), którzy po 1 sierpnia 2014r przeszli na emeryturę, przy czym faktyczna wypłata ekwiwalentu pieniężnego miała miejsca w 2014 albo 2015r.pozwana za 2014r. wypłacała emerytom z KWK (...) ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla: Wypłata następowała proporcjonalnie do okresu przebywania na emeryturze na podstawie zaakceptowanych

przez pozwaną deklaracji węglowych, w których przyznawała świadczenie w oparciu o porozumienie z 20 grudnia 2004r. Bezsprzeczne w sprawie jest, że

Obecnie w skład pozwanej wchodzi kopalnie węgla kamiennego: B.-Z.-J., B., K.-S. i P.. U pozwanej nie było żadnych wewnętrznych jednolitych przepisów dotyczących zasad wypłaty świadczeń dla emerytów, lecz były one realizowane w oparciu o regulacje obowiązujące w poszczególnych kopalniach. Na ich podstawie pozwana wypłacała wszystkim swoim emerytom świadczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla do 2014r.

Bezsprzeczne w sprawie jest, że pozwana nie była zobowiązana do wypłaty powodom jako emerytom deputatu węglowego na podstawie Porozumienia z 20 grudnia 2004r., bowiem jego regulacje miały zastosowanie tylko do przejętych pracowników a nie emerytów.

Jednakże pozwana wypłacała wszystkim przejętym pracownikom KWK (...) którzy o to wystąpili, ekwiwalent pieniężny za deputat węglowy za miesiące 2014r, w których pracownicy uzyskali status emeryta. Mając na uwadze, że w dokumentacji dotyczącej wypłaty tego świadczenia pozwana powoływała się na Porozumienie z 20 grudnia 2004r. twierdząc, że pozwana dobrowolnie zobowiązała się do realizacji deputatu węglowego dla emerytów KWK (...) w zakresie przewidzianym w tym Porozumieniu.

Przyjęcie przez pozwaną tego zobowiązania i faktyczna jego realizacja, w mojej ocenie oznacza, że powodowie spełniają przesłankę „osoby uprawnionej” w rozumieniu art. 2 ust.1 lit.a bowiem ich prawo do bezpłatnego węgla wynika z „innych regulacji”, o których mowa w tym przepisie. Istotnym w sprawie jest, że pozwana w toku postępowania nie neguje uprawnienia przejętych pracowników KWK (...), którzy uzyskali status emerytów do deputatu węglowego za 2014r. a skupia się na tym, że prawo do deputatu zostało zlikwidowane od stycznia 2015r. Zarówno w odpowiedzi na pozew jak i piśmie z 29 marca 2018r. pozwana przyznaje, że powodowie jako emeryci byli uprawnieni do bezpłatnego węgla w 2014r., analizując przesłanki do świadczenia rekompensacyjnego: „w trakcie pobierania emerytury otrzymywał z przedsiębiorstwa górniczego, z którego przeszedł na emeryturę bezpłatny węgiel w naturze lub w ekwiwalencie pieniężnym (co w przypadku (...) SA dotyczy okresu do dnia 31.12.2014)”.

Podkreślenia wymaga, że na takiej samej podstawie – czyli, jednostronnego zobowiązania - pozwana wypłacała ekwiwalent z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2014r. emerytom pozostałych kopalń wchodzących w jej skład, bowiem jak to wskazano w uzasadnieniu ocenianego wyroku, nie było u niej żadnej jednolitej regulacji normującej uprawnienia emerytów i respektowane były wewnętrzne przepisy obowiązujące w poszczególnych przejmowanych kopalniach. Emeryci z pozostałych kopalń otrzymali świadczenie rekompensacyjne, o czym pozwana informuje na swojej stronie internetowej. W mojej ocenie, sytuacja powodów nie różni się od sytuacji emerytów z pozostałych kopalń pozwanej.

Wszelkie wydatki w spółce akcyjnej, w tym w szczególności należącej do Skarbu Państwa, jaką jest pozwana, muszą mieć swoją podstawę prawną, a zatem nie mogą zaakceptować sytuacji stanowiska pozwanej, że wypłacała emerytom z KWK (...) ekwiwalent za bezpłatny węgiel za 2014r. bez podstawy prawnej.

Wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach, sygn.akt VIII Pa 144/16, na który powołuje się pozwana został wydany w dniu 9 lutego 2017r. i dotyczył prawa do ekwiwalentu za 2015r., kiedy to bezsprzecznie emeryci nie mieli prawa deputatu węglowego. Stanowisko pozwanej, że powód nie jest uprawniony do świadczenia rekompensacyjnego pozostaje też w sprzeczności z informacjami podawanymi przez nią na własnej stronie internetowej, gdzie w październiku 2017r. wskazywała, że emeryci KWK (...) winni składać wnioski o świadczenie rekompensacyjne w dyrekcji tej kopalni. Potwierdza to wniosek, że uprawnienie emerytów KWK (...) do deputatu węglowego w 2014r. nie było kwestionowane przez pozwaną, a w żaden sposób nie można uznać, że wypłata tego świadczenia nastąpiła na skutek niewiedzy czy błędu pozwanej.

Dodać należy, że uchwała zarządu pozwanej z 30 września 2014r., o odstąpieniu od wypłaty emerytom deputatu węglowego, moim zdaniem, jak najbardziej dotyczy również emerytów KWK (...), bowiem na tej podstawie pozwana zaprzestała wypłaty deputatu węglowego wszystkim swoim emerytom w 2015r. Przypomnieć należy, że odmowa

wypłaty ekwiwalentu z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla w stosunku do wszystkich emerytów, w tym z KWK (...), była spowodowana trudną sytuacją finansową pozwanej, a nie tym, że emeryci z tej kopalni nie byli uprawnieni do tego świadczenia. W pełni uzasadnionym jest zatem twierdzenie, że gdyby nie trudna sytuacja finansowa pozwanej, deputat węglowy dla emerytów KWK (...) byłby nadal realizowany, a zatem błędne jest stwierdzenie, że uprawnienie do tego świadczenia w 2014r. było wynikiem jednorazowej decyzji pozwanej.

Nie można pominąć faktu, że zarząd pozwanej podjął w dniu 14.09.2015r. (k.62) kolejną uchwałę, na mocy której odstąpił o wypłaty węgla deputatowego emerytom i rencistom począwszy od 2016r. Podobnie jak poprzednia uchwała, dotyczyła ona emerytów i rencistów z wszystkich kopalń pozwanej. W konsekwencji, doszło do trwałej utraty prawa emerytów i rencistów pozwanej do bezpłatnego węgla i chociaż nie nastąpiło to ani w drodze „porozumienia” ani „wypowiedzenia”, nie stanowiło dla pozwanej przeszkody w wypłacie w grudniu 2017r. 35 382 świadczeń rekompensacyjnych uprawnionym osobom. (komunikat na stronie internetowej pozwanej).

Z tych wszystkich względów, mając również na uwadze cel ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla, stoję na stanowisku, że powodowie są uprawnieni do przewidzianego w ustawie świadczenia rekompensacyjnego, wobec czego apelacja winna podlegać oddaleniu.

(-) sędzia Grażyna Łazowska